

ICONISCHE GOLFHISTORICI OP BEZOEK IN HET NEDERLANDS GOLFMUSEUM

Tekst: Ferd Vrijmoed

Links Heiner Gillmeister, rechts Arnout Janmaat, in het midden het bestuur John Ott (li) en Ferd Vrijmoed (re)

Prof. Dr. Heiner Gillmeister is de wetenschapper die door systematisch en wereldwijd de oorsprong van sportwoorden te onderzoeken de Europese eilandbewoners de teleurstelling van hun leven bezorgde. Want niet alleen het moderne golf vindt zijn oorsprong in de lage landen, maar ook tennis en cricket zijn op het vaste land ontstaan.

Na intensieve literatuurstudie concludeerde Gillmeister dat alle spelen een gemeenschappelijke oervorm moesten hebben. Die vond hij in het naspelen door de lagere klassen van de ridderlijke 'Passage of Arms', 'Pas d'Armes' in het Frans -zonder wapens- waarin de ene groep ridders een bepaalde plaats, het doel, aanvielen die door de andere partij, de 'tenants' werd verdedigd. Gebaseerd op passage-of-arms spelen kwamen alle balspelen uiteindelijk voort uit de Europese oervorm 'soule'. De stok-en-bal spelen werden 'soule a la crosse' genoemd, naar de kromme herdersstaf waarmee werd gespeeld. Tennis was de eerste sport waarvan Gillmeister de geschiedenis op zijn kop zette, maar omdat hij de sporten in onderlinge samenhang bestudeerde volgden de andere snel.

In 1984 poneerde hij op een congres in Oregon voor de eerste keer zijn stelling dat niet alleen tennis, maar ook cricket en zelfs golf een continentale oorsprong moesten hebben. De Nederlanders en de Schotten kibbelden al langer met elkaar over golf en schermten met het golfverbod van James II uit 1457 (de Schotten) en het Brusselse verbod om

'met colven tsolt' uit 1360 (de Nederlanders). Dit was volgens Gillmeister geen wetenschap bedrijven en hij noemde met enige spot het verhaal van Merlijn de Tovenaar, dat in 1261 door de Vlaamse dichter Jacob van Maerlant was geschreven. Vertegenwoordigers van koning Vortigern zijn op zoek naar een bastaard genaamd Merlijn, de zoon van de duivel en begiftigd met profetische gaven. Op een dag komen ze bij de poort van een stad een groep jongens tegen die het spel soule spelen. Merlijn, die weet dat men naar hem op zoek is en gevonden wil worden, slaat met zijn stok (kolven, 'mit ener koluen') tegen het been van een andere speler, hopen op de reactie die zijn tegenstrever ook geeft: hij maakt hem uit voor een vaderloze bastaard, waarmee zijn identiteit is onthuld.

Het golf, aldus Gillmeisters hypothese, ontwikkelde zich van een passage-of-arms spel tot soule a la crosse, het spelen van een bal met een stok naar bijvoorbeeld een deur in de kerktuin. Het spel van aanval en verdediging werd hogelijk gestileerd door vooraf het aantal slagen in te schatten. Gezien de vele golftermen met een Vlaamse of Hollandse oorsprong moest golf vanuit de lage landen naar Engeland en Schotland zijn gekomen. Maar keihard bewijs had hij nog niet.

Gillmeister verdiepte zijn onderzoek en deed in de jaren die volgden steeds meer bijzondere ontdekkingen. Zo kwam hij tot de overtuiging dat het Schotse verbod uit 1457 niet was gericht op golf, maar op wat hij typeerde als 'the brutal game of hockey'.

Zijn vondst in de afdeling Nederlandstalige literatuur van zijn universiteit in Bonn van een kopie van het Tyrocinium linguae Latinae uit 1545 bleek de smoking gun, waar hij al zo lang naar op zoek was geweest. In dit leerboekje Latijn van de humanist Pieter van Afferden vond hij het hoofdstuk 'De Clavis Plumbatis', De loden colf, waarin een aantal golfregels expliciet wordt beschreven. Regels die heden ten dage nog altijd opgeld doen.

Het definitieve bewijs voor zijn stelling dat golf een continentale oorsprong had kwam in 2016 door, zoals hij dat omschreef, 'einen sensationellen Fund des niederländischen Golfhistorikers Arnout Janmaat', die in de 4e druk van het Tyrocinium uit 1604 een belangrijke verandering in het hoofdstuk over colven had geconstateerd.

'ick en ben niet verre van den cuyl' en 'ic salt recht na de cuyl sette' waren hierin veranderd in 'ick en ben niet verre vanden put' en 'ic salt recht na de put sette'. Gillmeister was meer dan tevreden.

WORDT VRIEND

Het Nederlands Golfmuseum is gevestigd op Landgoed Bleijenbeek in Afferden, een landgoed met onder meer een golfbaan. Het bouwen van een museum kost veel geld. Wordt Vriend van het Nederlands Golfmuseum en help mee aan de verdere ontwikkeling van het boeiende reizen in de tijd. Kijk op onze website om te lezen hoe je Vriend kunt worden.

LANDGOED GOLFBAAN BLEIJENBEEK | AFFERDEN | WWW.GOLFMUSEUM.NL